

УДК [327:339.9]

DOI <https://doi.org/10.32782/2519-4151-2025-2-8>

М. М. Кулачинський, канд. політ. н., доц.
ORCID ID: 0009-0007-2359-3645

О. О. Сікорська, канд. філол. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0001-8528-4003

Л. М. Філюк, канд. філол. наук
ORCID ID: 0009-0009-0448-2207

КОНТУРИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ КРИЗЬ ПРИЗМУ УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКИХ ВІДНОСИН

Одеський національний медичний університет, Одеса, Україна

УДК [327:339.9]

М. М. Кулачинський, О. О. Сікорська, Л. М. Філюк

КОНТУРИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ КРИЗЬ ПРИЗМУ УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКИХ ВІДНОСИН

Одеський національний медичний університет, Одеса, Україна

Нині Румунія є досить крупним союзником України і захисницею її економічних, політичних, військових та соціальних інтересів у Євросоюзі. Мета цієї статті передбачає дослідження трансформаційних політичних процесів в обох країнах останніх тридцяти років, коли після повалення соціалістичних режимів у Європі та радянського режиму у соціалістичних республіках СРСР Україна та Румунія вийшли з важким історико-культурним та політичним багажем, що містив територіальні, економічні та ментальні претензії один до одного. Де кожна з країн на початку 90-х років минулого століття бачила встановлення справедливості по-своєму. Успіхом політичного діалогу обох країн було наповнення його конструктивними пропозиціями з обох сторін, які привели демократичні політичні кола України (не без допомоги ініціатив Євросоюзу) до переформатування взаємин з просто добросусідських стосунків аж до розглядання Україною Румунії як стратегічного партнера та майбутнього інвестора насамперед Південного регіону України, закладених у програмних документах ще із середини та кінця 2000-х років. У висновках зазначимо, що протягом цього певного періоду були напрацьовані вже конкретні практичні результати у економічній, політичній, військовій та соціальній сферах, які у майбутньому можуть призвести за умов закінчення війни та миру в Україні до поглиблених взаємин обох країн та подальшої євроінтеграції України за допомогою Румунії до європейської великої сім'ї народів, де наша країна посяде достойне місце.
Ключові слова: історична пам'ять, взаємини, співпраця, Румунія, Україна, Євросоюз, євроінтеграція.

UDC [327:339.9]

M. M. Kulachinsky, O. O. Sikorsca, L. M. Filiuk

CONTOURS OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION THROUGH THE PRISM OF UKRAINIAN-ROMANIAN RELATIONS

Odesa National Medical University, Odesa, Ukraine

Today Romania is a significant ally of Ukraine and a champion of its economic, political, military and social interests within the European Union. The aim of this article is to examine the political transformation processes in both countries over the last thirty years, when, following the collapse of the socialist regimes in Europe and the Soviet regime in the socialist republics of the USSR, Ukraine and Romania emerged with a heavy historical, cultural and political legacy, including territorial, economic and ideological claims against one another. Each country, in the early 1990s, envisaged the establishment of justice in its own way. The success of the political dialogue between the two countries lay in its being enriched with constructive proposals from both sides, which led Ukraine's democratic political circles (not without the help of European Union initiatives) to reshape relations from merely good-neighbourly ties to the point where Ukraine came to view Romania as a strategic partner and a future investor, primarily in the southern region of Ukraine, as laid out in policy documents dating back to the mid- and late 2000s. In conclusion, we note that during this specific period, concrete practical results have already been achieved in the economic, political, military and social spheres, which in the future may lead, provided the war ends and peace is restored in Ukraine, to deeper relations between the two countries and Ukraine's further European integration, with Romania's assistance, into the great European family of nations, where our country will take its rightful place.

Key words: historical memory, relations, cooperation, Romania, Ukraine, European Union, European integration.

Вступ

Запорукою успіху та процвітання будь-якої країни є взаємовигідні дружні відносини із сусідніми країнами, оскільки як важлива константа вона надає гарантії як міжнародної безпеки, так і безпеки на регіональному рівні, для нас насамперед у басейні Чорного моря, і виступає пріоритетом у будівництві зовнішньої політики країни.

Взаємини між Україною та Румунією вибудувалися через складнощі територіальних претензій останньої, соціально-етнічних питань проживання обох народів у цих державах та володінням і розпорядженням природними ресурсами навколо шельфу Чорного моря. І ці взаємини супроводжувалися певними протиріччями та нестабільністю. Довгий час Румунія щодо України була вороже налаштована і розглядала її як провідника і спадкоємця радянських і пізніше російських загарбницьких ідей. Входження Румунії до НАТО та Євросоюзу та прагнення України доєднатися до сім'ї європейських народів дозволили якісно вирішити ці питання і вийти з позитивним взаємовигідним результатом для обох країн.

Мета і завдання

У цій статті ми використовуємо описовий метод дослідження, який спрямований на детальне спостереження, фіксацію та опис певної еволюції двосторонніх відносин Румунії та України щодо розв'язання певних проблем у Чорноморському регіоні, до яких були підключені ініціативні проекти Євросоюзу, що передбачають політику поглибленої євроінтеграції цього регіону у економічній, політичній та культурній площині. Дати оцінку тому, як сприймаються ці проекти Києвом та Бухарестом, визначити, які надії покладають ці країни одна на одну, і показати, яких результатів уже досягнуто і як обидві країни будуть співпрацювати одна з одною у рамках політичних ініціатив ЄС.

Виклад основного матеріалу

Після зникнення з мапи Європи соціалістичних режимів та ліквідації СРСР з'явилися нові країни, які поставили собі за мету відродження демократії та принципових змін у геополітичному просторі на європейському континенті. Та водночас країни вийшли з досить складним і важким багажем минулого. Не є в цьому контексті винятком Румунія та Україна.

Обидві країни у перші роки незалежності були гострими суперниками стосовно одна одної. Відносини між цими країнами нагадували рух маятника, який, коливаючись, погіршував або покращував взаємини між ними. І Румунія, і Україна почали створювати власну систему національної безпеки, особливо це стосується прикордонних з Румунією територій. Для України хороші відносини з Румунією посідають край важливе місце,

оскільки протяжність спільного кордону сягає понад шістсот кілометрів, проходячи крізь Закарпатську, Чернівецьку та Одеську області.

Старт непростих перемовин щодо кордонного розмежування був покладений на початку 90-х років минулого століття через перегляд мирного договору СРСР та Румунії від 10 лютого 1947 р., який дублював по суті попередній договір від 1 січня 1941 р., за яким Бессарабія, Північна частина Буковини та Герцаївського краю входили до складу СРСР (по факту до УРСР). Крім того, за протоколом від 23 травня 1948 року острів «Зміїний» входив до складу радянського союзу. І нарешті 27 лютого 1961 р. у Бухаресті був підписаний договір про співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань і непорушність кордонів [1].

Отже, у непростих переговорах з Румунією стало питання про приналежність острова Зміїний Україні. 6 грудня 1995 року у Бухаресті на пресконференції речник МЗС Румунії С. Дукару зазначив, що Бухарест не вимагає острова, а протестує у зв'язку з намаганнями України надати «статусу територіальних вод» простору в 12 морських миль навколо острова Зміїний [1]. А вже через рік, тобто у 1996 році, Румунія денонсувала Протокол 1948 р., який передбачав перехід острова Зміїний до складу СРСР.

Так, у своїй праці І.В. Щербаков, І.В. Богінська зазначають, що, незважаючи на тісну співпрацю обох країн у контексті міжрегіональної співпраці та потенційного членства нашої держави в ЄС, питання історії, мови, етнічних меншин та розвитку територій (Буковина та Бессарабія), на яких проживають етнічні румуни, стають предметом суперечки українських та румунських політиків та дипломатів [2, с. 108].

С.І. Бостан у своїй статті наголошує, що кожна з держав Центральної та Східної Європи, тобто тих, які входили до країн соціалістичного табору, намагається вступити до якоїсь європейської чи світової структури, щоб на перспективу уникнути можливості повторення того становища, в якому вони ще так недавно перебували. Румунія відносно недавно вступила до НАТО та Європейського Союзу. І в цьому ракурсі керівництво України та Румунії сповнені рішучості будувати нові взаємні стосунки на засадах добросусідства і співпраці [3, с. 5].

Ігор Тодоров також вказує, що членство в НАТО та Євросоюзі заставляють Румунію ініціювати вироблення євроатлантичної стратегії щодо Чорного моря, в якій учасникам мали б надаватися рівні права. Румунія вважає, що євроатлантичний кордон, заснований на демократії, свободі та безпеці, не повинен зупинятися на його східному кордоні. Європа не може бути повною без інтеграції України, Грузії та Західних Балкан у європейські та євроатлантичні структури [4, с. 305].

Після анексії Криму з 2014 року сили НАТО тільки посилили свою присутність у Румунії, і якщо у нас і в Західній Європі відбувається

жвава дискусія на тему «чи будуть натівські військові брати безпосередню участь у російсько-українській війні», то Румунія за свою національну безпеку, в принципі, може не хвилюватися, оскільки натівські бази там, як кажуть, всерйоз та надовго.

Використання природних ресурсів Чорного моря укріплює енергетичну безпеку Румунії і значно скорочує її імпорт. Україна в цьому сенсі також не склала руки. Ще до 2014 року міжнародні відносини між обома країнами з середини 2000-х, як уже згадувалось, трансформувалися з гострого протистояння на конструктивне співробітництво в галузі економіки та євроатлантичної інтеграції. І навіть питання національних меншин, що проживають по обидві сторони кордону, не віддалило їх, а навпаки, максимально приблизило одну до другої.

Протягом певного періоду часу Україна неодноразово доводила, що не є «тінню росії» в очах сусідів. Взаємні відносини поліпшилися після 2014 року, незважаючи на наявність історичних претензій з обох сторін.

Найбільше зближення обох сторін сталося через військові дії на Донбасі. Румунія одна з перших країн ЄС ратифікувала угоду про асоціацію між Європейським Союзом та Україною. Російська загроза з 2014 року розцінюється обома країнами як спільна загроза, що стала точкою перетинань інтересів Києва і Бухареста. Президенти обох країн Петро Порошенко та Клаус Йоганніс ініціювали спільний проєкт про перетин кордону жителями Чернівецької та Одеської областей, за яким мешканці цих територій можуть потрапити до Румунії без віз. Таким чином, Румунія активно підтримує курс на збільшення присутності військових Альянсу у Чорноморському регіоні.

Румунія тоді була першою країною-ініціатором передачі Україні військової нелетальної зброї та тісної співпраці по кібербезпеці. На думку посла Румунії при НАТО: «Зараз процес надання нелетального військового обладнання уряду України перебуває на завершальній стадії. Специфічні деталі щодо цього є предметом консультацій між Румунією і Україною» [9].

Вже у відповідь на вищевказані ініціативи Верховна Рада України прийняла за основу і в цілому законопроект № 3428 «Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил іноземних держав на територію України для участі в багатонаціональних навчаннях». На зустрічі з очільниками уряду Румунії у травні 2016 р. Генеральний секретар НАТО Йенс Столтенберг високо оцінив внесок країни у безпеку регіону Чорного моря, її зобов'язання збільшити витрати на оборону до 2% ВВП. Він подякував Румунії за прийняття важливих активів НАТО, включаючи багатонаціональний відділ південно-східних штабів та блок з питань інтеграції сил НАТО у Бухаресті. Було також констатовано, що Румунія робить важливий внесок у систему

захисту від балістичних ракет і відіграє ключову роль у проєктуванні стабільності за її межами, у Молдові, Грузії та Україні [8].

З першого дня повномасштабного вторгнення росії Румунія відкрито засудила агресію цієї країни. Президент Румунії К. Йоганніс на спеціальному засіданні Ради Безпеки ООН заявив, що росія обрала абсолютно незаконний шлях масового військового насильства проти незалежної і суверенної країни, і Румунія готова відкрити свої кордони для біженців.

У той час, коли окремі лідери європейських країн плекали надії на «раціо» путіна, президент Румунії Клаус Йоганніс був серед перших лідерів країн, які відвідали Україну на початку війни 2022 року, а вже через рік візит у Румунію здійснив Президент України Володимир Зеленський. Румунська преса назвала його приїзд довгоочікуваним та історичним, хоча й запізним. Тоді саме лідери обох країн оголосили про новий рівень відносин – стратегічне партнерство. В. Зеленський згадав тоді й про військову допомогу, яку Україна отримує від Румунії. «Не можу розкрити всіх деталей, бо в цій інформації можуть бути дані, які може почути російська федерація. Але хочу сказати, що мій головний наголос був на ППО. І я дуже радий, що Україну румунська сторона почула», – сказав тоді український президент [2]. Фактично за рік війни Румунія надала Україні понад 15 пакетів військової допомоги. Більше того, у березні 2023 року К. Йоганніс підписав і оприлюднив закон про затвердження надзвичайної урядової постанови 81/2022, за якою були внесені зміни у регламент про накопичення, вилучення та поповнення запасів продукції з резервів сил національної оборони. Тобто Румунія тепер змінила своє законодавство, щоб мати змогу в законний спосіб постачати озброєння не лише країнам-членам НАТО (така процедура була раніше), але й партнерам, які не входять у НАТО, насамперед Україні. І ці відносини концентруються не лише у питаннях військової допомоги. Так, з метою обговорення післявоєнного відновлення України та її інвестування Голова Верховної Ради України Р. Стефанчук 26 квітня 2022 року зустрічався з делегацією Румунії на чолі з прем'єр-міністром Румунії Н. Чуке [5].

Румунія зараз виступає військовим донором щодо України у повному сенсі цього слова. Бо, наприклад, ще у 2022 році саме румунські компанії-постачальники озброєння забезпечували процес закупівлі для України радянських боєприпасів у сусідній Болгарії. Нещодавно після неоднозначних відносин, особливо у питаннях експорту зернових культур України через Польщу, румунський прем'єр-міністр Марчел Чолаку заявив, що «понад 60% від загального обсягу українського експорту зерна йде транзитом через Румунію» [5] і це тоді, коли «зернові» скандали охопили відносини з низкою сусідніх країн.

Висновки

Румунія показала безпрецедентний приклад трансформації у взаєминах з Україною від украї ворожого, де румуни наприкінці минулого століття розглядалися нами як досить недружній народ з відсталою економікою, до надійного, справжнього сусіда, здатного критично переосмислити свої стосунки і стати тим безпечним тилом за спиною, який не на словах, а на практиці надає Україні допомогу у різних форматах, і не лише військову. Нині Румунія після скандалів з Польщею, орбанівською Угорщиною та Словаччиною з прем'єр-міністром Р. Фіцо – «близнюком Орбана» є чи не єдиним вікном до Європи, через яке Україна нині у вкрай непростій ситуації реалізовує свою економічну політику. У найближчі післявоєнні роки Румунія може бути надійним стратегічним союзником України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксанюк М. Недогляд румунської поліції, або замах на базовий договір? *Дзеркало тижня*. 12 січня, 2001. URL: https://zn.ua/ukr/internal/nedoglyad_rumunskoyi_politsiyi_abo_zamah_na_bazoviy_dogovir.html (дата звернення: 30.03.2025).
2. Бостан С.І. Особливості транскордонного співробітництва України та Румунії. *Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Наукові праці*. Випуск 143. Том 155, с. 4–8.
3. Герасимчук С., Панченко Ю. Непублічний союзник: як Румунія допомагає Києву та чому там зростають рейтинги українофобів. *Європейська правда*. 22 січня 2024 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/01/22/7177908/> (дата звернення: 30.03.2025).
4. Мартинов А.Ю. Паризькі мирні договори 1947 року. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERM=S=0&S21STR=Paryzki_myrni_1947 (дата звернення: 30.03.2025).
5. Максименко І.В. Відносини України та Румунії в контексті регіональних ініціатив ЄС. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2019. Вип. 32, с. 135–153. URL: <http://heraldiss.onu.edu.ua/article/view/175822/193827> (дата звернення: 30.03.2025).
6. Румунія вирішила передати Україні нелетальне військове обладнання. *Defense express*. Опубліковано 22 квітня 2016 р. URL: <https://old.defence-ua.com/index.php/home-page/898-rumuniya-vyrishyla-peredaty-ukrayini-neletalne-viyskove-obladnannya> (дата звернення: 30.03.2025).
7. Тодоров І. Взаємодія Румунії з НАТО в контексті російської агресії в Україні. *Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність / Romanian-Ukrainian relations. History and contemporaneity*. Tășnad, 26–28 octombrie 2017 / Editori Irina Liuba Horvat, Anastasia Vehesh. București, 2018, s. 305–315.
8. Щербаків І.В., Богінська І.В. Проблема забезпечення національних меншин та історичної пам'яті в українсько-румунських відносинах. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. Том 1 № 13. 2021, с. 107–110.
9. Secretary General in Bucharest: NATO is committed to Romania's security 12 May. 2016. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_130677.htm (дата звернення: 30.03.2025).

REFERENCES

1. Aksaniuk M. Nedohliad rumunskoi politzii, abo zamakh na bazoviy dohovir? [Negligence of the Romanian police, or an attempt on the basic agreement?]. *Dzerkalo tyzhnia*. January 12, 2001. (In Ukrainian). Available from: https://zn.ua/ukr/internal/nedoglyad_rumunskoyi_politsiyi_abo_zamah_na_bazoviy_dogovir.html (data zvernennya: 30.03.2025).
2. Bostan SI. Osoblyvosti transkordonnoho spivrobitnytstva Ukrainy ta Rumunii. *Chornomorskyi natsionalnyi universytet imeni Petra Mohyly. Naukovi pratsi*. Vypusk 143. Tom 155 s. 5. (In Ukrainian).
3. Herasymchuk S, Panchenko Yu. Nepublichnyi soiuzyk: yak Rumuniia dopomahaie Kyievu ta chomu tam zrostaiut reitynhy ukrainofobiv. *Yevropeiska pravda*. 22 sichnia 2024 [Non-public ally: how Romania helps Kyiv and why the ratings of Ukrainophobes are growing there. *European Pravda*. January 22, 2024]. (In Ukrainian). Available from: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/01/22/7> (data zvernennya: 30.03.2024).
4. Martynov AIU. Paryzki myrni dohovory 1947 roku [Paris Peace Treaties of 1947]. (In Ukrainian). Available from: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERM=S=0&S21STR=Paryzki_myrni_1947 (data zvernennya: 30.03.2025).
5. Maksymenko IV. Vidnosyny Ukrainy ta Rumunii v konteksti rehionalnykh initsiatyv EU. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia* 2019. Vyp. 32, s. 135–153 [Relations between Ukraine and Romania in the context of EU regional initiatives. *International and political studies* 2019. Issue 32 pp. 135–153]. (In Ukrainian). Available from: <http://heraldiss.onu.edu.ua/article/view/175822/193827> (data zvernennya: 30.03.2025).
6. Rumuniia vyrishyla peredaty Ukraini neletalne viiskove obladnannya. *Defense express*. Opublikovano 22 kvitnia 2016 p. [Romania decided to transfer non-lethal military equipment to Ukraine. *Defense express*. Published: April 22, 2016 p.]. (In Ukrainian). Available from: <https://old.defence-ua.com/index.php/home-page/898-rumuniya-vyrishyla-peredaty-ukrayini-neletalne-viyskove-obladnannya> (data zvernennya: 30.03.2025).
7. Todorov I. Vzaiemodiia Rumunii z NATO v konteksti rosiiskoi ahresii v Ukraini. *Rumunsko-ukrainski vidnosyny. Istoriia ta suchasnist [Romanian-ukrainian relations. History and contemporaneity]*. Tășnad, 26–28 octombrie 2017 / Editori Irina Liuba Horvat, Anastasia Vehesh. București, 2018 s. 305. (In Ukrainian).
8. Shcherbakov IV, Bohinska IV. Problema zabezpechennia natsionalnykh menshyn ta istorychnoi pamiatii v ukraïnsko-rumunskykh vidnosynakh. *Visnyk studentskoho naukovohto tovarystva DonNU imeni Vasylia Stusa*. Tom 1 № 13. 2021 s. 108. (In Ukrainian).
9. Secretary General in Bucharest: NATO is committed to Romania's security 12 May. 2016. (In English). Available from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_130677.htm (data zvernennya: 30.03.2025).

Надійшла до редакції 12.08.2025
Прийнята до публікації 16.09.2025
Опубліковано 17.10.2025